

τὴν σημαίαν τοῦ ἀνάρτου κατὰ τῆς ξύνης κυριαρχίας, στηλιτεύων τὴν παρνομόσασαν ἀρχήν, καθ' ἣς διεμαρτύρητο καὶ πρὸς τὸ κοινοβούλιον καὶ πρὸς τὸν Βασιλέα. Μὴ ἔχων δὲ ἄλλα ὄπλων τὴν ὑπερασπισθῆ τὰ δίκαια τῆς πατριδος τοῦ κατέρρευον εἰς τὰς ἐφημερίδας, τῆς Δύσεως καὶ ἐκεῖθεν ἐπέθεσε τοῦς ἐλογώδεις κεραιμυθούς τοῦ.

Ἀπὸ τοῦδε ἀρχεῖται ὁ πολιτικός εἶς τοῦ Κερκαλλίου, ἡρώος, ἀπὸ τοῦδε θεωρεῖται προεγγραμμένο: συναμώτης.

Ὁ Ἀρμοστής Ἄδαμ, ὁ διαδεχθείς τὸν Μαιτλάνδον, κατηγορεῖ αὐτὸν ἐν ἔτει 1830 ἐπὶ ἐγκλήματι ἐσχάτης προδοσίας.

Ἀφορμὴ πρὸς τοῦτο ὑπῆρξαν ἐπαναστατικαὶ τινες προκηρῦξεις, τοιχοκολληθεῖσαι ἐν ὧρα νυκτός εἰς τὰς ἀγυῖάς τοῦ Ἀργοστόλιου, κατὰ τοῦ ἄγγλου Ἀρμοστοῦ καὶ τῆς κυβερνήσεώς του. Εὖρον δὲ καὶ ψευδομάρτυρά τινα, ἐν ἠνάγκασαν νὰ καταθέσῃ ἐνώπιον τοῦ γενικοῦ Εἰσαγγελέως, ὅτι τὰς προκηρῦξεις ἐκείνας ἔγραψεν αὐτός, καὶ ὑπαγόρευσιν τοῦ Λεβιδάδ.

Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο περιέγραψε μετ' ἀκριβείας ὁ σοφὸς Καρούσος ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ Λεβιδάδ, τὴν ὁποίαν, ἐπέλθων ὁ θάνατος, δὲν ἀφήκεν αὐτὸν νὰ τελειώσῃ.

Ὁ Θεόδωρος Καρούσος ὑπῆρξεν εἰς τῶν μετὰ ταῦτα συστρατιωτῶν αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τὴν σημαίαν του τάχθεις ἐν τῇ IB. Ἰονίῳ Βουλῇ ἠγωνίσθη καρτερικῶς ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως, ἀποκρούων τὰς προτεινομένας συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις. Μετὰ τὴν κατάθεσιν τοῦ ἀργυρινώτου μάρτυρος—ἰστορεῖ ὁ Καρούσος—ὁ Ἀρμοστής Ἄδαμ μένεα πνέων προκηρῦσσει τὸν στρατιωτικὸν νόμον καθ' ὅλην τὴν νῆσον. Ὁ οἶκος τοῦ Λεβιδάδ περιαιοχιζέται ὑπὸ στίφους στρατιωτῶν, οἵτινες, παραβιάζοντες τὸ ἄσυλον τῆς οἰκίας, ἐνσπείρουσιν εἰς ἅπασαν τὴν οἰκογένειαν τὸν τρόμον καὶ τὴν φοίκην, ἐγγλείσαντες ἐντὸς πνευρῶν δωματίου τὴν σύζυγον,

τὰ τέκνα καὶ τοὺς ὑπηρέτας, μετὰ τοῦ ψυχρῶραγοῦντος πάππου αὐτῶν, διάρρηγνύουσι τὰ κλειθρα τῶν θυρῶν, συνατρίζουσι πᾶν τὸ πρᾶστυγον καὶ ἀνασπατοῦσι τὰ πάντα πρὸς εὐρεσιν ὄπλων καὶ συνωμοτικῶν ἐγγράφων. Ὁ Λεβιδάδς, συνοδεύόμενος ὑπὸ τάγματος λοχιοφόρων, ὀδηγεῖται δεσμώτης εἰς τὰς φυλακὰς καὶ ἐκεῖθεν ἀποστέλλεται εἰς τὰ ἄξυνα ὑπόγεια τοῦ φρουρίου τῆς ἀκροπόλεως Κερκίρας. Πᾶσα μετ' αὐτοῦ ἀλληλογραφία εἶχε διακοπῆ, οὐδ' ἤξυρον ἂν τὰ τέκνα αὐτοῦ ζῶειν ἢ ἀπέθανον, ἄγρυπνοι δὲ φρουροὶ ἐφύλαττον τὴν κώικα καὶ παρ' αὐτὸ τὸ πλευρὸν τῆς κλίνης τοῦ δεσμώτου.

Μετὰ ἐννεάμηνον κάθειρξιν τὸ κατηγορητήριον φέρεται ἐνώπιον τοῦ ἀνωτάτου εἰδικοῦ δικαστηρίου.

Κατηγορεῖται ὡς ἔνοχος ἐγκλήματος ἐσχάτης προδοσίας καὶ ποιινῆ τοῦ ἐγκλήματος εἶναι ὁ θάνατος.

Ἄλλ' ἐνταῦθα ἐμελεε νὰ ἀποδειχθῇ τὸ σκευωρηθὲν μηχανήμα καὶ ἡ ἀθωότης τοῦ κατηγορουμένου, διότι μετὰ ξὺ τῶν συγκαθιζομένων δικαστῶν εὐρέθη καί τις ἀμερόληπτος ἄγγλος δικαστής, ὅστις ἀνεκάλυψε τὴν ἐξυφανθείσαν συκοφαντίαν.

Οὕτω ὁ Λεβιδάδς καὶ ὁ συγκατηγορούμενος αὐτοῦ Βαλσαμάκης κηρύσσονται ἄθωοι, ὁ ψευδομάρτυς ἀποδεικνύεται πλαστογράφος καὶ καταδικάζεται εἰς διετὴ ἐργατήν, ὁ δὲ δεσμώτης ἀποτίθεται εἰς τοὺς κόλπους τῆς οἰκογενείας του, ἀφοῦ ἤδη ὑπέστη ἀνυπολόγιστους ζήμιαις.

ΚΩΝΣΤΑΝΤ. Γ. ΞΕΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Ὁ ἔρωσ τῆς ιδέας, ὑπὸ Π. Βοργωτῆ
ἐν Κεφαλληνίᾳ

Ἀπὸν μυθίαν αἰσθανόμεθα λίαν θραδῶς λαβόντες διατριβὴν τινα ὑπὸ τὸν

ἀνωτέρω τίτλον τοῦ γνωστοῦ καὶ δι' ἄλλων αὐτοῦ φιλολογικῶν ἔργων κ. Π. Βεργωτῆ, καὶ κατὰ συνίτησιν μὴ δυναθέντες ἐγκαίρως νὰ πράξωμεν πᾶν ὅ,τι σήμερον ἐπιχειροῦμεν. Ἡ διατριβὴ αὕτη, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. Βεργωτῆ, ὡς πανηγυρικῶς τῆς ἡμέρας, τὴν 24 Μαΐου 1877 ἐν τῷ ἐν Κεραλῆνι ἄ συλλογῷ ἁ' Ἑλλίδει, σκοπὸν εἶχε ν' ἀποδείξῃ δι' ἰσχυρῶν καὶ ἀποχωρόντων ἐπιχειρημάτων τὴν ἠθικὴν κίνησιν τῆς Ἑπτανήσου διὰ τὴν ἔνωσιν αὐτῆς μετὰ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, τὴν ὑφ' ἡμῶν δηλονότι περιφρόνησιν τῆς ὑλικῆς καὶ ἠθικῆς σύμμετρίας καὶ τῶν ἀστυκῶν ἐλευθεριῶν, ὧν ἀπηλαυόμεν, χάριν μιᾶς ἰδέας, χάριν τοῦ ἐθνισμοῦ. Καὶ ὅπως καίτοι ἡ εὐνοια, ἡ εὐπραγία καὶ αἱ ἀστυκαὶ ἐλευθερίαι εἶχον ἤδη μονιμοποιηθῆ ἐν τῇ ὑπὸ τῶν Ἀγγλων διεπομένῃ τότε Ἑπτανήσῳ, ἐν ἡ λείψανά τινά τοῦ μεταίωνος, περισώθητα ὑπὸ τῆς Ἑνετοκρατίας, κατέστρεψαν ὑπὸ τιν πέλκεν τῆς Ἀγγλίας, οὐχ ἦττον, καίπερ συντελέσασθαι εἰς τὴν εὐημερίαν τῶν Ἰονίων νήσων, ἀπεδείχθησαν ἀναπαριστῆς πρὸς τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω ἀνάπτειν αὐτῶν, ἅς τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας τυγχανούσης ὁ ἀρχαῖος καὶ γνήσιος, οὕτως εἶπεν, καρπὸς τῆς ἠθικῆς ἀνεξαρτησίας, ἐξ ἧς πᾶσα πρόοδος ἀπορρέει καὶ ἀπαυγάζει.

• Μ' ἔρωτα φλογερὸν ὁ κόσμος προσθεῖν, λέγει καὶ ὁ κ. Βεργωτῆς ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀξιολόγῳ αὐτοῦ διατριβῇ. • Ἀπὸ μέγαν πύρινον ἔρωτα κυριεύονται ἀλληλοδιαδάχως οἱ λαοί. Οἱ ἔρωτές ταν εἶναι πράγματα ἀσώματα καὶ αὐλα, ἀλλὰ πράγματα, ποῦ καταβαίνουν ἄνωθεν, ἀνάμει' ἀπὸ τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ οὐρανοῦ, κατὰ κενρὸς περάκλιτοι μερίδες τῆς Θεότητος—εἶναι αἱ ἰδέαι. Ἡ ἰδέα εἶνε Θεός, κατερχόμενος καὶ ἐμβαίνων κατὰ μερίδας εἰς τὸν κόσμον. Ἡ ἰδέα λοιπὸν εἶνε δύναμις τελεσιουργὸς τῆς κοινωνίας, εἶνε ἡ πρωτογενὴς ἀρχὴ τοῦ πολιτισμοῦ εἶνε δύναμις ἰσχυρὰ καὶ ἀκαταγώνιστος, ἀ-

νέλουσα τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ βορβόρου, ἀναριπίζουσα ἐν τοῖς μυκρῖς τῆς καρδίας τοῦ τὴν φλόγωσιν παντὸς θεῖου ἔρωτος, καὶ ἀποκλιπτοῦσα αὐτῷ ὕψηλὰς καὶ μυστηριώδεις ἀληθείας, εἶνε, ἐπὶ τέλους, δύναμις, ἐπιβάλλουσα τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ ρυθμίζειν τὴν διαγωγὴν καὶ τὰς πράξεις του κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις αὐτῆς διότι, ὅπως τὸ πνεῦμα κυφορεῖ τὰς ἰδέας, οὕτω καὶ ἡ ἰδέα, τὸ ἄνθος τοῦτο, οὕτως εἶπεν, καὶ ὁ καρπὸς τῆς προόδου, κυφορεῖ ἐν αὐτῇ τὴν πραγματώσιν. Ἄλλ' οὐχ ἦττον ἡ ἰδέα, ὅπως πάντα τὰ ἐπὶ γῆς, ὑπάγεται εἰς τὸν χρόνον, δι' οὗ ἀναπτύσσεται ἡ πρωίμως ἡ θραδέως σχετικῶς τῆς ἠθικῆς ἐνεργείας, ἧτις ὑποβοηθεῖ τὴν ἐλάσσησιν αὐτῆς. Καὶ εὐχερῆς ἀποδείξει τῆς ἀληθείας τοῦ ἡμετέρου ἰσχυρισμοῦ ἔστω αὐτὴ ἡ Ἑπτανήσος. Ἡ περὶ ἐνώσεως ἰδέα συνεπορεύθη πρωίμως μετὰ τῆς ἱστορικῆς κινήσεως τοῦ μαγαλοουργοῦ ἐκείνου αἰῶνος, καθ' ὃν ἡ περὶ ἰσονομίας, ἰσοπολιτεύσεως καὶ χειραφετήσεως τῶν λαῶν ἰδέα, ὑπερπηδήσασα τὰ καλύμματα τοῦ μεταίωνος, ἐπιζῆται νέον οὐρανόν, ὡς τὰ κλυδωνιζόμενον τοῦ Κολόμβου σκάφος εἰς ἀγνώστους ὠκεανούς, ὅπως εὐρύνη τὴν συνείδησιν τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἡ ἰδέα αὕτη, ἀκτινοβολοῦσα καὶ γελόσασα, ἐχαίρετις καὶ τὴν Ἑπτανήσον κατὰ τὸ ἔτος 1798, ὅτ' οἱ Γάλλοι ἀπεβιάσθησαν ἐν αὐτῇ. Ἐκτοτε ἡ ἰδέα ἤρξατο κατεργαζομένη τὴν ἔκρηξιν αὐτῆς. Ὅτε δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1800 ἡ Ἑπτανήσος, ἀναγορευθεῖσα ἐλληνικὴ πολιτεία, ἐγένετο ὁ περρωθεῖς, οὕτως εἶπεν, φωτιστῆς ἐν Ἀνατολῇ ἀναγεννήσεως, ἡ ἰδέα τῆς ἐνώσεως δὲν περιηύραξε μόνον τὰς διανοίας θεοκινήτων οἰκῶν, εἰ θέμις, εἶπεν, ἀνδρῶν, προπαρασκευασάντων αὐτῆν, οἷον τοῦ Μεταξᾶ, τοῦ Δομενεγγίνου, τοῦ Βούρτζη, τοῦ Ζερβῶ, τοῦ Καλλιπῆ, τοῦ Μομφράτου, ἀλλ' ἐν αἰσθητῇ μορφῇ ἐν δακρυῖς, καὶ θυσίαις ἀντήχει, ὡς ὁ ἦχος ἐπερχομένης καταγίδος, ἀπὸ γωνίας εἰς γωνίαν τῆς

Ἑπτανήσου, συναγωνιζομένης καὶ συμ-
μαχούσης ὑπὲρ τῆς καθόλου ἐθνικῆς
αἰτίας, εἰς ἣν καὶ αὕτη ἐμελλε νὰ κατα-
ταχθῆ. Τὰ δὲ πελαγίζόμενα λείψανα
ἐπέσχεο τόπον λιμπέδων καὶ πυρσῶν,
καταδείξαντων τοῖς Ἴονιοις Ἕλλησι τὴν
πρὸς νῆαν ἐθνικὴν ἀναβίωσιν καὶ ἀνα-
στοιχείωσιν ἀγούσαν ὁδόν. Ἄλλ' οὐχ
ἤττον ἢ τῆς ἐνώσεως ἰδέα διετραώθη
καὶ ἐν τοῖς ἀνακτοβουλείοις, παρ' οἷς ἀν-
τεπροσωπεύθη ἐν πνεύματι καὶ ἡ Ἑλ-
λάς ὑπὸ τοῦ διαπρεπεστερέου ἀποστό-
λου καὶ ἡγέτου αὐτῆς, τοῦ Ἰωνίου
Ἕλληνοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου, ἐν τῷ
προσώπῳ τοῦ ὁποῖου ἡ Εὐρώπη διέ-
ελεπε σεμνὸν τι κρᾶμα ἀρχαίου φιλο-
σόφου καὶ χριστιανοῦ Ἕλληνοῦ· ὁ δὲ
ἔντονος λόγος αὐτοῦ, ὁ μελίρρυτος καὶ
ἀκατάσχετος, ὡς ἡ πειθὴ καὶ τὸ δί-
καιον, ἀπαξιώσαντος ν' ἀποδεχθῆ τὴν
ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας προσενεχθεῖσαν τότε
Ἑπτανήσον, ἐκτὸς τῆς Κερκύρας, εἶνε
ὁ προκαταρχτικὸς, ὡς εἰπεῖν, ὕμνος τῆς
ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως κατεργαζομένης τότε
ἰδέας, εἶνε τὸ ἐθνικὸν τῆς Ἑπτανήσου
κῆρυγμα, διασπλισθὲν ὑφ' ἐνὸς τῶν
ἐπιφανεστέρων τέκνων τῆς, διαταράσ-
σοντος καὶ θορυβοῦντος τὰ ὦτα τῶν
ὑπλωματῶν διὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐπανα-
λαμβανομένης ἀληθείας, τῆς ἐπεκτά-
σεως ὀληνοῦσι τῶν ὀρίων τῆς Ἑλλάδος.

Βεβίως δ' ἀμερβλήπτου πρακτικῆς
διαβλέπει ἐν τῇ ἔθικῃ ταύτῃ τῶν Ἑπτα-
νησίων ἐπαναστάσει τὴν συνδρομὴν πολ-
λῶν ἀξιοσημειούτων συμβαμάτων συντε-
λεσάντων εἰς τὴν εὐόδωσιν καὶ ἐπι-
τευξιν αὐτῆς. Ὅταν πολιτικὴ τις
μεταβολὴ καταστῆ ἀνακέραικος, λέ-
γει ὁ ἔνδοξος συγγραφεὺς τῆς ἱστο-
ρίας τῆς μεγάλης γαλλικῆς ἐπαναστά-
σεως, ὁ κ. Μινιέ, ὁ δὲ κενρὸς τῆς πραγ-
ματοποιήσεως αὐτῆς ἐπιστῆ, οὐδὲν δύ-
ναται ν' ἀναχαιτίσῃ αὐτὴν, ἀλλὰ μά-
λιστ' αὐτὴ πάντα συντρέχουσιν αὐτῇ.
Καὶ τοιοῦτόν τι συνέβη καὶ ἐν Ἑπτα-
νήσῳ· οὔτε ὁ δεσποτικὸς Μαυριτάνδος,
οὔτε ὁ φιλοπρόδοξος Γυίλφορδ, οὔτε

ὁ βίσιος Δούγλας, οὔτε ὁ φιλελεύθερος
Σήτων ἐδυνήθησαν νὰ ἀναχαιτίσωσι τὴν
ἀκατάσχετον δύναμιν καὶ τὸν ἀπει-
ρον ἔρωτα τῆς ἰδέας, ἥτις ἐστὶν ὁ κλῆ-
ρος τοῦ Ἕλληνοῦ, ἀαλλοσιώτου καὶ ἀ-
μεταβλήτου τούτέστι διαμένουτος ὑφ'
οἰζυδιότου δεσποτεῖαν καὶ ἀσπλιζόντος
αἰετοῦ πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐθνικὴν
συνκρότησιν καὶ ἀποκατάστασιν. Καὶ δι'
αὐτὸ τοῦτο ὁ ἀγὼν τῶν Ἑπτανησίων
δὲν ἐβράδυνε νὰ στερθῆ διὰ τῆς ἐπι-
τυχίας, καὶ ἡ ἔρωσις ἐγενετο καὶ ὁ ἴ-
σος ἐφυγεν, ἀρεῖς ἀναμνήσεις ο' χι ἀ-
μοιβῆς· γλυκύτητος· διότι ἂν ὁ Ἰόνιος
λαὸς πολιτικῶς κάπως ἐπέστη ὑπ'
αὐτοῦ, κοινωνικῶς ὁμοῦς πολλάς ὠφε-
λεῖας προσεκτήσατο, ἅς ὡς οὐδὲν ἐλο-
γίσασατο ἀπέναντι τοῦ ἐθνικοῦ αὐτοῦ με-
γαλείου. Καὶ ἐνῶ ἡ Ἑπτανήσος, καίπερ
ὑπὸ τὰς πτέρυγας ἐτι τῆς μεγάλης
Βρεττανίας διατελοῦσα, κατεργάζετο
καὶ ἀνέπτυσσε πολιτικῶς τὴν ἀνα-
φλέγουσαν αὐτὴν ἰδέαν, ἡ Ἑλλάς, ἅς
τὸ ὁμολογήσωμεν, παραλκοῦσα τὴν
Ἑπτανήσον, παρέλαβε μὲν τὴν χώραν,
ἀλλ' ἐγκατέλειπε τὴν ἰδέαν· διότι ἀλη-
θῶς, τίνες ἔκτοτε κατεβλήθησαν προ-
σπάθειαι ὅπως τὸ ἑλληνικὸν βασίλειον
ἀποθῆ οὐχὶ ὁ χρυσοῦς ἐν τῇ ἐρήμῳ
μόσχος, ἀλλ' ὁ φωτοδόλος πυρὴν τῆς
προσχητῆσεως τῶν διαφορῶν μελῶν τοῦ
ἐν σποράδι μεγάλου ἑλληνισμοῦ· Ἡ
ἰδέα, ἅς τὸ εἶπωμεν ἀνευθραδέως,
ἐπνίγη ἐν τῇ αἰθητῇ αὐτῆς μορφή καὶ
πρὸ πολλοῦ ἀπέβλεψεν εἰς τὸν ἐκ-
λιπαρισμὸν τοῦ αὐτοῦ εἰς εἰς τὸν ἐκ-
θρησκισμὸν τοῦ ἰγώτισμοῦ, ὅστις, ἐκθρο-
νίσας καὶ ἀποδιώξας τὴν ἰδέαν ἀπὸ
τοῦ ἱεροῦ αὐτῆς βωμοῦ, κατέλαβεν ἤδη
αὐτόν. Καὶ αἰτία πάντων τούτων ἐ-
στὶν αἱ κατὰ καιρὸς κυβερνήσεις· διότι,
τῆς ἰδέας ἀνευ τῆς πραγματώσεως αὐ-
τῆς οὔσης ἀπλοῦν τῆς φαντασίας ἀπο-
κῆμα, τῆς δὲ ἀνεξαρτητοῦς προῦπο-
τιθείσης ἀνιχαίαν τὴν πολιτικὴν ἐ-
λευθερίαν, μόνη ἡ κυβέρνησις δύναται
νὰ συνδυάσῃ πάντα ταῦτα, καθιστα-
μένη ὁ λιμὴν, ὡς εἰπεῖν, τῆς ἀσφα-

κείας τοῦ κράτους, ἡ προαγωγὸς τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων, ὁ ἄγρυπνος φρουρὸς τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων καὶ τὸ ἀροτρον κατὰ κλείς τοῦ μέλλοντος. Ἀλλὰ δυστυχῶς ἐν Ἑλλάδι τοιαῦται κυβερνήσεις δὲν ὑπάρχουσι· καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ ἀφύγησις τῶν ἕνεκα τοῦ κακοῦ τούτου προσγενομένων καθ' ἑκάστην τῶ ἑλληνομισμῶ δεινῶν θὰ ἦτο ἔργον ἀνώτερον τῶν ἡμετέρων δυνάμεων, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὄλως ἀναρμόδιον ἡμῖν γράφουσι ἀπλῆν βιβλιοκρισίαν, ἐπὶ τὰ ἴχνη τῆς ὁποίας ἐπαίερχόμεθα.

Ἐν τούτοις πραγματοποιηθείσης τῆς ἐλευθερίας, χάριν τῆς ὁποίας οἱ Ἑπτανήσιοι τοσαύτας ὠφελείας περιεφρόνησαν, τοῦθ' ὄπερ καὶ ὁ κ. Βεργωτῆς ἐν τῷ πολλοῦ λόγου ἀξίῳ ποιήματι αὐτοῦ πειράται ν' ἀποδείξῃ, οἱ λοιποὶ Ἕλληνας δὲν ἀνεγνώρισαν ἐπισήμως τὸν ἀγῶνα αὐτῶν, ἀλλὰ μάλιστα πολλῶν ἐμέμφθησαν ἡμῶν ὡς ἀγραμμάτων καὶ ἀμοίρων πολιτισμοῦ. Ἀλλὰ πρὸς τὰς τοιαύτας μομφὰς καὶ συκοφαντίας ὁ κ. Βεργωτῆς ἀντιτάσσει αἰσίαν ἀληθῶν καὶ ἐλλόγων ἐπιχειρημάτων, ἅτινα εὐκόλως δύνανται νὰ καταδείξωσι ἀποχρώντως καὶ τῷ μᾶλλον ἀμβλυωποῦντι τὸ ἐναντίον τῶν ληρημάτων τούτων. «Ὅταν λαὸς ἀνωτέρου πολιτισμοῦ, λέγει ὁ κ. Βεργωτῆς, ἐρχεται εἰς ἐπιμιξίαν μετ' ἄλλον κατωτέρου, οὗτος κατὰ τι ἀφομοιώνεται μ' ἐκείνον· ἰσχυρίζομενος δὲ περὶ τοῦ ὄλως ἐναντίου τῆς πρώτης μομφῆς, ὁ κ. Βεργωτῆς, ἐν πολλῇ τῆς δικτριβῆς αὐτοῦ σελίσιν ἀποδείκνυσι τὴν πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας ἐπίδοσιν τῶν Ἑπτανησίων καὶ τὴν ἀπειλομένην αὐταῖς διαδοσιν καὶ τελειοποίησιν τῆς ἐθνικῆς γλώσσης. Καὶ ὄντως· ἂν ἡ Ἐπτανήσιος, καίπερ μὴ γαλουχηθεῖται ὑπὸ τῆς ἐλευθερίας ἐπὶ πεντηκονταετίαι, δὲν δίνηται, ὡς ἡ βρασιλευσμένη Ἑλλάς, νὰ συγκатаλεχθῇ ἐπὶ τῆς αὐτῆς παραλλήλου γραμμῆς τῆς παιδείας, οὐχ ἦτον αὐτῆ, καὶ ἐν Ἰορροαῖς ἔτι ἡμέραις ἀπαιδεύσεως, ἐκράτει ἀνὰ χεῖρα· ἀνηλ-

μένην τὴν πλύρωτον τῶν φώτων δὲ· δι' ἂν δὲ, διαδοθέντων ἤδη τῶν γράμμάτων ἐν Ἑλλάδι, ἢ μᾶλλον ἐν Ἀθῆναις, καὶ καθολικευθείσης τῆς παιδείας, ἡ παρ' ἡμῖν μικρὰ ἔστι τῆς μαθήσεως διαχύνη ἤδη ὄγκον καὶ ὑποτρέμων φῶς, οὐδὲν ἦιτόν ἐστι φῶς, ὅπερ ἀνεθέρμινε τὸ αἶσθημα καὶ τοῦ ἐλαχίστου τῶν Ἑπτανησίων καὶ διήγειρεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀτέρμονας καὶ μυστηριώδεις παλμούς, διασκεύσαντας καὶ παροτρύναντας αὐτὴν πρὸς πᾶν ὅ,τι μέγα καὶ ἐθνικόν. Καὶ τοῦτο ἀριδῆλως καταδείκνυσι τὴν ἐπίδρασιν τῶν φώτων ἐπὶ μικρὰς χώρας, περὶ πλειόνος ποιουμένης τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς· παντὸς ἄλλου ἀγαθοῦ, καίτοι δὲν νυμύρησεν εἰσέτι νὰ λάβῃ ἀπροσκόπτως περιπαθῆς φίλημα ἢ τοῦλάχιστον εὐφρότυνον μειδίημα παρὰ τῆς θεσπεσίας καὶ οὐρανοφοίτιδος ταύτης θεᾶς, ἢ εὐσυνοφρωθείσης· καὶ ἀλλοιωθείσης ὑπὸ τοῦ κομματικοῦ σάλου καὶ τοῦ μικρολόγου καὶ ἐρίζοντος ἐγωῖσμοῦ. «Ἐλπίζομεν, λέγει ὁ κ. Βεργωτῆς, ὅτι θὰ πάσῃ πλέον τὸ κακόν, ὅπου, ὡς ἐλέγχεν ὁ κ. Τρίκουπης, ἐν ὅσῳ ἐπεριορίζετο εἰς τὰς παλαιὰς ἐπαρχίας, νύξανεν ἀπλῶς καχεξίαν προὑπάρχουσαν, ἀλλ' ἡ ἐξάπλωσις αὐτοῦ εἰς τὰς ἐπαρχίας τῶν Ἰονίων ἔχει ἐθνικὴν σημασίαν ἀνυπολόγιστον, τὴν ὁποίαν δυστυχῶς μερικοὶ ἀπὸ τοῦ πολιτευομένου εἰς μόνην τὴνπραγματοποίησιν τοῦ σχεδίου των καταγινόμενοι, ἐλίγον συναισθάνονται. Ἐλπίζομεν, ὅτι ἀπ' ἐδῶ κ' ἐμπρὸς δὲν θὰ βλέπουσι πλέον αἱ νῆτοι νὰ προσβάλλεται κἀνὰ ἀπὸ τὰ δικαιώματά των. Ἐλπίζομεν πρὸ πάντων, ὅτι θ' ἀναγνωρισθῇ ἐπισήμως ὁ ἀγὼν τῶν Ἰονίων διὰ τὴν ἐνωσιν, ὅτι θὰ βραβευθῶν δικαίως ὅσοι εἰλικρινῶς δι' αὐτῆ καὶ μεθυσίας ἠγωνίσθησαν. Ἐλπίζομεν, ὅτι δὲν θὰ ἐπιναληφθοῦν πλέον αἱ μορφῆ, ὅτι βῆρος εἶναι εἰς τὸ ὄλον αἰνέαι ἐπρχίαι ἐνῶ ἀπὸ τὸ 1865—1875 ἐπρόσπεραν εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον τὸ μέγα ποσὸν δρ. 50 μιλλιοῦναι,

188, 786, καὶ ἐξωδευθήσαν δι' αὐτὰς μόνον δραχ. 29, 233, 197: 47. Ἐλπίζομεν τέλος ὅτι δὲν θά σταλθῇ πλέον ἐδῶ ἐνδυσμένον ἐξουσίαν κἀνεν ἀπὸ τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα, τοῦ περιορισμένου ἔπρεπε νὰ ἦναι εἰς χωριστοὺς περιθώλους, διὰ νὰ ἦναι ὀλιγώτερον εἰς τὴν κωνσταντινουπλιτικῇ.»

Ἐπιπλοῦντα δὲ νῦν λέγομεν ὅτι ὁ ἄγων τῶν Ἑπτανήσιων ἦτο μὲν ἐπ' ἀνάστασις, οὕτως εἶπεν, ἠθικῇ, ἀλλ' ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ δικαίου, ἅτε τοῦ Ἰονίου Ἑλληνοῦ οὐδέποτε ἐπιλαθόμενου τῆς ἑλληνικῆς αὐτοῦ καταγωγῆς, ἀλλὰ μάλιστα ἐπαιρομένου ἐπὶ ταύτῃ. Ἐν ἐποχῇ δὲ, καθ' ἣν ὁ Ἑλληνικός λαός, ἀνακτῆσας ἐν μέρει τὴν ἀνεξαρτησίαν του, ἐκποδῶν ἐποίητο πᾶν πρόσκομμα ὅπως ἀνυψώσῃ καὶ αὐθις τὸν Ἑλληνισμόν εἰς τὸ κατακόρυφον τῆς προγονικῆς εὐκλείας σημείου, ἐξ οὗ, ὡς ἐκ καθαρᾶς καὶ διαυγοῦς πηγῆς, διεχύθησαν ἐπὶ πάντων τῶν ἔθνων τὰ ζωτικώτερα τοῦ πολιτισμοῦ στοιχεῖα, ὁ Ἰόνιος λαὸς ὤφειλε ν' ἀποτίσῃ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, ὅπως, ἐνύμενος μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος, συντελέσῃ καὶ οὕτως, κατὰ τὸ ἐνόν, εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῶν φώτων καὶ ἀνυψώσῃ τοῦ ἤδη ἀνακλινομένου καὶ ἀνηθούτου Ἑλληνισμοῦ.

Ἄ Ὁ Ἑλληνισμός, λέγει ὁ κ. Βεργωτῆς, εἶναι πνεῦμα ζωοποιόν, εἶναι τὸ ἄνθος τῆς ἀνθρώπινης διανοίας. Ἡ ἐμψύκωσις τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν κόσμον εἶναι τὸ μέγιστον ἀνθρώπινον γεγονός. Πέραν τοῦ τάφου καὶ τῆς φθορᾶς, ὑπεράνω τῶν ὀρίων τοῦ τόπου καὶ τοῦ καιροῦ, ἀπλόηται ἀπέριαντος αἰθρία χώρα, πατρίς τοῦ ἀσάτου κάλλους καὶ τῶν θείων Ἰδεῶν — ἡ αἰωνιότης. Ἐκεῖ, μακρὰν ἀπὸ τῶν προσκαιρῶν τὸν ὀρίζοντα, μέσα εἰς παραδεισιακὴν γαλήνην καὶ εὐαγγελίαν οὐρανίαν, λάμπει τὸ φῶς τὸ γλυκὺ καὶ τὸ ἀνέσπερον. Ἐκεῖ, ἐκεῖ εἶναι ἡ βασιλεία τοῦ ἀπειρου καὶ τοῦ ἰδανικοῦ. Ἐκεῖ ἀνυψώθητε οἱ ἀγέρωχοι ἰππῶται τῆς ἀρχαιο-

τητος, τὰ νεκρότατα τῆς ἱστορίας, παλληκάρια, οἱ ἀκτινοβολοῦντες Ἑλληνες ἐεὐλλαβαν τὴν αἰωνίαν στιγμήν τῶν ὑπερόχων ὑπάρξεων καὶ τῶν ἐξόχων μορφῶν. Ὡς θαυραλεώτατοι τῶ ὄντι ἀστοὶ οἱ Ἑλληνες, ἐπέταξαν εἰς πᾶν ὕψος καὶ εἰς πᾶσαν κορυφήν, καὶ δὲν ἦτον μεγαλύτερον, ὅπου μέσα εἰς αὐτὸ νὰ μὴ φανῶν ἀστράπτοντες. Ἐπέταξαν ἐκεῖ, ἅπου εἰς τὰς πτέρυγας νὰ δώσῃ εὐθρον πλέον δὲν εἶχεν ὁ αἰθήρ, ὅπου ὕψος πλέον ἄνω δὲν ὑπῆρχε, καὶ ἔθεν τρομακτικὰ ἐθεωροῦντο τοῦ ἀγρίου χάους καὶ τοῦ παγεροῦ κενοῦ τὰ σύνορα. — Ἐως εἰς τὰ Στάγειρα ἡ μεγάλη πρωτοτυπία τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος. Περρεκεῖ ἀπὸ τὰ Στάγειρα τίποτε σχεδὸν δημιουργικῆ πρωτοτυπία. — παρεκεῖ ἡ νύμφη τοῦ Νείλου καὶ τῶν ἄρκτων ἡ πόλις ἡ κατὰ φως παρεκεῖ ἡμέρα τῆς κρίσεως.

Τὰ θαυμάσια ἐκεῖνα τῶν προγόνων μὲς ἐμψύχα μνημεῖα, τὰ χύνοντα πανταχοῦ τὸ πῦρ τῆς ὠραίας ζωῆς καὶ τὸ τοισήλιον φῶς τῆς ἀκτινοβολοῦ ὑπάρξεως, καθ' ἐκάστην βοηθοῦν αἰοῦρατικὰ τοῦ Ἰησοῦ τὸ ἔργον καὶ ἔτσι ἐπάνωθεν ἀπὸ τὴν χορείαν τῶν κατὰ τόπους Ἰδεῶν, ὅπου ἐκδύονται καὶ τὰ κάλλη τους μᾶς δείχνουν, φαίνεται τὸ λαμπρὸν θέαμα τῆς ἐκτυλίξεως τῆς μηχανιστικῆς Ἰδεᾶς τῆς παγκοσμίου Προόδου. Ἄς τὸ εἶπαν, ὅτι ὁ κόσμος ὀπισθοδρομεῖ τί μὲ τοῦτο; ὁ κόσμος δὲν ὀπισθοδρομεῖ ποσῶς. Μάλιστα, ἐνὸς τόσον τρέχ' εἰς τὰ ἔμπροσ, ἡ συναισθησις ὅτι ὀπισθοδρομεῖ, τοῦτο ἴσα-ἴσα δείχνει τὸν πνεύματος τὴν δίψαν τὴν ὑπερβολικὴν διὰ τὴν πολὺ παρεμπερὸς πρόοδον.

Τοιοῦτον τὸ ἔργον τοῦ κ. Βεργωτῆ, ὅπερ, ὑπὸ τε καλλιτεχνικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἐποψίν ἐξεταζόμενον, οὐ μόνον αὐτὸν μεγάλως τιμᾷ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν Ἐπανάθησον. Ὅσονδ' ὀφορεῖ περὶ τῆς γλώτσης τοῦ βιβλίου, ἡμεῖς θεδαίως θά ἐπροτιμῶμεν τῆς διαωδους τὴν καθαρῆς, ἅτε μᾶλλον

εκείνης επιτηδείαν πρὸς ἔκφρασιν ὑψηλῶν διανοημάτων καὶ ἰδεῶν, οἷον βρῖθαι τὸ βιβλίον τοῦ κ. Βεργωτῆ. Ἄλλ' ἡ μικρὰ αὕτη ἔλλειψις κατ' οὐδὲν ὁμολογουμένως παραυλάπτει τὴν ἀξίαν τοῦ βιβλίου, ἐφ' ᾧ ἀπὸ μέσης καρδίας συγχαίρομεν τῷ φίλῳ κ. Βεργωτῆ, εὐχόμενοι συνάμα αὐτῷ ὅπως ἐξακολουθῆ πλουτίων τὴν νεωτέραν ἡμῶν φιλολογίαν διὰ τοιοῦτου εἶδους διανοητικῶν προϊόντων, καταδεικνύντων ἄνδρα οὐ τῆς τυχοῦσης ἀνατροφῆς καὶ παιδείας.

ΣΠΥΡ. ΤΖΑΝΟΤΗΣ

Η ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ

(Ἱστορικὸν διήγημα τοῦ 17ου αἰῶνος)

Κατὰ τινα θερμὴν ἡμέραν τοῦ Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1681, ἱερεὺς τις ἐκ τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγ. Φραγκίσκου ᾤδευσεν ἐφιππος ἐκ Μεδιολάνων εἰς Βορείαν δι' ὑποθέσεις τοῦ ὑπουργήματός του. Διελθὼν ἐν βραχεὶ τὴν πυκνὴν κωμόπολιν τοῦ Ζρεβελίου καὶ κεκμηκῶς ἐκ τῆς ἐπιπόνοιο ὁδοιοποιίας καὶ τοῦ κονιορτοῦ, ἐβύστησε τὸν ἵππον του εἰς τινὰ χωρικόν, πρὸ τινος ξενοδοχείου ἰστάμενον, πρὸς ᾧ κατέφυγε ἢ ἀναπαυθῆ ὀλίγον.

Μόλις δέκα λεπτὰ διανύσας ὁ ἱερεὺς ἐν τῷ ξενοδοχείῳ ἐκείνῳ καὶ ἐξεληθὼν ἔμεινεν ἐκθαμβὸς μὴ εὐρῶν πλέον οὐδὲ τὸν ἵππον οὐδὲ ἐκείνον, πρὸς ὃν τὸν παρέδωκε. Οὐδόλως ὁμως ὠργίσθη, ἀλλ' ὑψώσας τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανόν, ἀνέκραξε, Dominus dedit Dominus abstulit (Κύριος ἔδωκε Κύριος ἀφείλετο) διὰ τῆς εὐαγγελικῆς ἐκείνης ὑποταγῆς, ἣτις τοῖς πλείστοις θὰ ἐφαίνετο προσπεποιημένη ἢ προσεγεδιαφωμένη. Ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του περὶ πρὸς τὸ μέρος τῆς Κρέμας, ΖΑΚ. ΑΝΘ. ΕΤΟΣ Γ'.

ἐνθα ἐσκέπτετο νὰ διανυκτερεύσῃ ἐν τινι μονῇ τοῦ τάγματός του. Ἡ κόπῃς, ἐκ τοῦ ἡλίου θερμανθεῖσα, λίαν ταχέως τῷ ἀπεκατέστησεν ἀνυπόφορον τὴν πρόθεσιν διὰ γυμνῶν σχεδὸν ποδῶν ὡς ἐκ τῆς ἐνδυμασίας του, καὶ ἐστράφη πρὸς τὴν δημασίαν ὁδόν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ τὰς αὐτὰς ἀπήνησεν δυσκολίας.

Ἐντὸς ὀλίγου ἔστη πρὸ τινος δρομίσκου, ἄγοντος εἰς ἐκτεταμένους λειμῶνας, περιστοιχιζομένους ὑπὸ ὑψηλοτάτων δένδρων ἀκούσας δὲ τὸν ἐσπερινὸν κῶδωνα ἐκ τοῦ πύργου τῆς Βελάτης ἐκλίνε τὸ γόνυ καὶ προσηυχῆθη. Ἄγνοῶν ὁποῖον δρόμον ὤφειλε νὰ λάβῃ, διέκρινεν ὄχι μακρὰν αὐτοῦ ἵππεά τινά ἐν χερσὶ κρατοῦντα βέλος, ἀκολουθούμενον ὑπὸ ὑπηρετῶν καὶ ἵπποκόμων, οἵτινες ἐπέστρεφον ἀπὸ τὸ κωνηγιον. Ἠνύσθη ὅτι διηυθύνοντο πρὸς αὐτὸν καὶ ὅτι τῷ παρουσιάζετο ἡ καλλιτέρα περίστασις νὰ πληροφορηθῆ περὶ τῆς εὐθείας ὁδοῦ πρὶν ἢ ἐξ αὐτῆς ἀπλανηθῆ.

Πράγματι ἡ συνοδία ἐκείνη διήρχετο τοὺς λειμῶνας καὶ ὁ κύριος, ὃν αὐτὴ παρεκολούθη φοβούμενος μὴ περιπλανηθῆ ἐν προκεχωρηκυῖα ὡς ὁ κεκμηκῶς ἐκ τῆς μακρᾶς ὁδοιοποιίας ἱερεὺς, ἐκέντησε τὸν ἵππον του, καὶ ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ συναντηθῆ μετ' αὐτοῦ καὶ νὰ τῷ ἐμιλήσῃ. Ὁ ἱερεὺς εὐρέθη ἀπέναντι κυρίου ἀγαθωτάτου ἐξωτερικοῦ, ἐκ δὲ τῶν ἐνδυμάτων καὶ τῆς ἀκολουθίας του ἐφαίνετο ὅτι ἦτο πλούσιος καὶ εὐγενής. Ἐρωτηθεὶς διατί εὐρίσκατο κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν εἰς τὸν δρόμον, τῷ διηγήθη τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἵππου του, πρὸς δὲ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ φθάσῃ εἰς Κρέμαν πρὶν ἢ ἐπέλθωσι τὰ σκότῃ τῆς νυκτός.

— Δὲν θὰ δυνηθῆτε ποτε νὰ διανύσητε περὶ ἄγαθου τοῦ Θεοῦ ὑπηρετίου, τοσοῦτον δρόμον ἔχετε νὰ διατρέψητε δέκα μίλια εἰσέτι καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὰ περιχώρα ταῦτα ἐνδιατιπώνται τινες, ὥστε θὰ κινδυνεύσητε ἢ θὰ φοβηθῆτε διὰ τὴν ζωὴν σας. Ὀλίγον μα-